

Snoei-Wijzer

Begeleidings
snoei
van straatbomen

vvog-zakboekje 5

De basis voor groenbeheerders

Editie 2024

COLOFON

Redactie

Het VVOG-team

Met medewerking van: Tom Joye (Inverde, ETT en VETcert consultant), Wim Peeters (VETcert consultant, lector bij Vives en Odisee hogeschool), Bregt Roobroeck (Lector bij Vives en Urban Forestry), Kathleen De Clercq (Lector PXL in Groenmanagement) De inhoud van dit zakboekje is gebaseerd op het technisch Vademecum Bomen (ANB), het Standaardbestek 250, de nieuwe snoeistandaard, de VVOG-opleidingen over begeleidingssoevereï van bomen en de inbreng van de externe redactieraad.

Tekeningen

Joren Steurs, het VVOG-team

Foto's en illustraties

De tekeningen zijn gebaseerd op echte afbeeldingen die zijn getekend om situaties vereenvoudigd voor te stellen en details te accentueren. De situaties op de foto's ondersteunen de tekst. De locaties waar de foto's zijn genomen, zijn niet relevant. De naam van de gemeente wordt zowel voor goede als minder goede situaties niet vermeld. De personen op de foto's kunnen niet verantwoordelijk gesteld worden voor de afgebeelde actie.

Vormgeving

Dirk Neiryneck, VVOG

Verantwoordelijke uitgever

Elsie Desmet, Predikherenrei 1c, 8000 Brugge

Wettelijk depot

2024/4427/3

Copyright ©

Deze uitgave mag op geen enkele manier worden vermenigvuldigd en/of uitgegeven zonder uitdrukkelijke toestemming van de uitgever. De tekeningen zijn auteursrechtelijk eigendom van de VVOG en mogen niet gebruikt worden door derden.

WOORD VOORAF

De begeleidingssnoei van straatbomen is erop gericht het gewenste eindbeeld te bereiken. Het gaat niet om de boom 'binnen de perken te houden', het gaat erom de boom te verzoenen met de randvoorwaarden van de omgeving. Met andere woorden de boom aan te passen aan de groeiplaats. De meest voor de hand liggende reden voor de snoei van jonge straatbomen is een takvrije stamhoogte nastreven in functie van het verkeer.

Dit praktijkboekje behandelt een aantal begrippen en aandachtspunten die van belang zijn om een goede begeleidingssnoei van straatbomen te kunnen toepassen. Het boekje helpt je om een correcte inschatting te maken van welke takken je eerst dient weg te snoeien, volgens welke snoeiwijze en wanneer je dit kan uitvoeren.

Deze publicatie kwam tot stand omdat begeleidingssnoei van straatbomen een veel voorkomende taak van groenbeheerders is. Om gevolgen van snoeiwerk goed te kunnen inschatten heb je kennis nodig. Opleidingen aan terreinploegen zijn een must om die kennis te bekomen. Dit zakboekje als naslagwerk helpt je daarbij.

Het zakboekje is een praktische leidraad, eenvoudig in gebruik, klein, stevig en weersbestendig zodat je het op het terrein kan meenemen. Zakboekjes zijn uiterst compact waardoor de inhoud beperkt blijft tot de essentie.

Het boekje is in eerste instantie geschreven voor professioneel gebruik, maar niets belet je om het toe te passen in de private tuin.

Wij wensen je een nuttig gebruik

Het VVOG-team

INHOUDSTAFEL

Colofon	0
Woord vooraf	1
Inhoudstafel	2
Eindbeeld	4
• Boomsoort	
• Groeiplaats	
• Criteria	
Basisprincipes over groei	10
• Groeisnelheid doorheen het jaar	
• Bloei en zaadvorming remmen de groei af	
• Inplantingshoek	
• Dikte	
• Hoogte	
Basisprincipes over snoei	12
• Afgrendelen van snoeiwonden	
• De 20%-regel	
• Snoei van een tak	
• Grote wonden vermijden	
Snoeimethodes	20
• Snoei bij aanplant	
• Begeleidingssnoei	
• Achterstange begeleidingssnoei	
Probleemstukken in de tijdelijke kroon	26
• Dode en aangetaste takken	
• Gebroken en beschadigde takken	
• Dubbele top	
• Zuiger en elleboogtak	
• Plakoksel	
• Dikke takken	
• Takparen en takkransen	
• Kruisende en schurende takken	
• Stamvoetopslag en wortelopslag	
• Waterlot (en stamschot)	
• Onderste tak opsnoeien	

INHOUDSTAFEL

Andere mogelijke problemen	50
• Zonnebrand	
• Teruglopen of regressie	
• Schimmels	
• Eindbeeld niet meer geschikt	
Snoeitijdstippen	56
• Voorjaar	
• Zomer	
• Najaar	
• Winter	
• Aandachtspunten bij snoeitijdstippen	

Aanduidingen

De inhoud in het boekje is beknopt. De uitgebreide informatie kan je terugvinden in de VVOG-cursus:

Snoei-Wijzer: Begeleidingssnoei van straatbomen

Dit symbool verwijst naar de uitgebreide VVOG-cursus

Voor eenvoudige bijkomende vragen kan een **adviesaanvraag** gebeuren. Voor uitgebreide vragen verwijzen we naar de **cursus**.

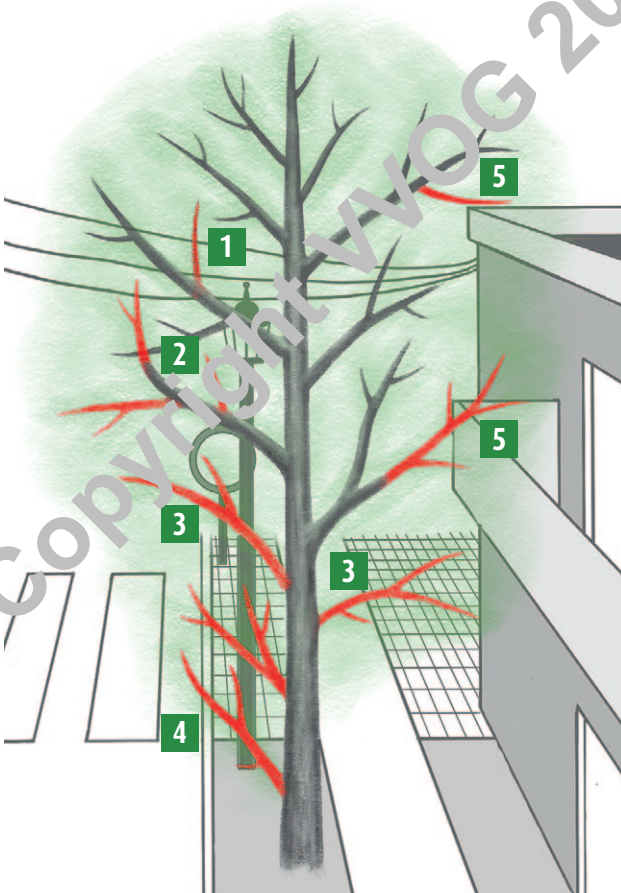

Deze aanduiding verwijst naar de inhoud die voorkomt in standaardbestek 250 (SB250)

Groeiplaats

Het beheer zorgt ervoor dat de boom, zonder hinder te veroorzaken, het eindbeeld kan bereiken op de groeiplaats.

- 1 Takken bevinden zich te dicht tegen de kabels
- 2 Takken hangen voor de verlichting. Ze storen de lichtinval op straat
- 3 Takken hangen te laag. Ze bevinden zich binnen de vrije doorrijhoogte.
- 4 Takken hinderen het zicht op o.a. de oversteekplaats en het verkeersbord.
- 5 Takken bevinden zich te dicht tegen het gebouw.

Een aantal voorbeelden van mogelijke hinder

Criteria

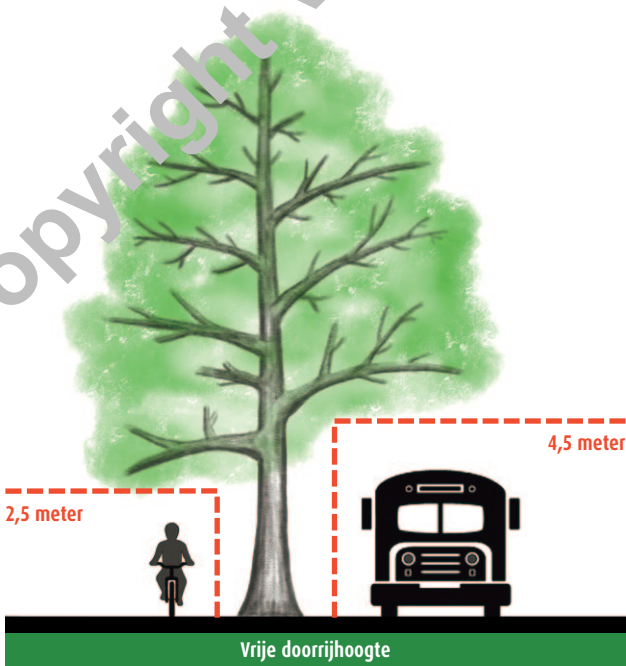
Meerdere criteria zoals biodiversiteitsdoelen, ecosysteemdiensten, cultuurhistoriek, esthetiek, enzovoort bepalen het eindbeeld. Een veelvoorkomend criterium is de doorrijhoogte.

Doorrijhoogte

Om weggebruikers niet te hinderen, moet een minimale vrije doorrijhoogte gegarandeerd worden.

Voor fietsers en wandelaars is een vrije doorrijhoogte van 2,5 m vereist. Dit kan eventueel verhogen met een bijkomende schrikhoogte of een hoogte bepaald door een gemeentelijke verordening.

Voor gemotoriseerd verkeer, denk hierbij aan auto's, vrachtwagens en bussen, is een vrije doorrijhoogte van 4,5 m vereist. Voorzie een takvrije stam hoger dan de vooropgestelde doorrijhoogte, rekening houdend met de soort en de locatie. Bij bepaalde boomsoorten zullen de onderste takken op termijn gaan doorhangen.

BASISPRINCIPES OVER GROEI

De basisprincipes illustreren in grote lijnen hoe bomen groeien. Ze helpen je om te begrijpen waarom en hoe een plant reageert op snoei. Deze basisprincipes kun je niet veralgemenen voor alle boomsoorten. Hoe beter je plantenkennis, hoe meer inzicht je hierin krijgt.

Groeisnelheid doorheen het jaar

Bomen groeien het snelst in het voorjaar, daarna neemt de groeisnelheid af. Bij de start van de winterperiode gaan de bomen in rust. Dit heeft invloed op het ideale snoeimoment. Zie hoofdstuk *snoeitijdstippen*.

Afhankelijk van de boomsoort zijn er verschillende stadia in de groeisnelheid waar te nemen.

Al naar gelang de boomsoort kunnen de groeisnelheid en de stadia van groeisnelheid verschillen.

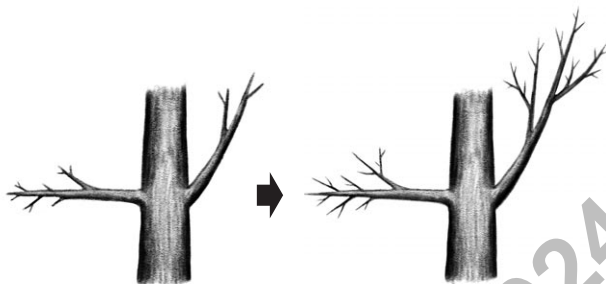
Bloei en zaadvorming remmen de groei af

Een plant verdeelt haar energie over groei en bloei. Om bloemen en vruchten te maken is veel energie nodig, waardoor er tijdelijk minder energie naar groei zal gaan. Vruchtzetting gebeurt niet elk jaar.

Inplantingshoek

Hoe steiler een tak staat ingeplant, hoe sneller hij groeit.

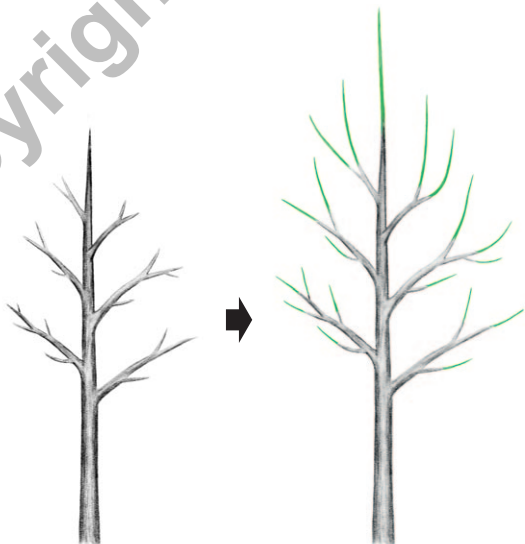
Inplantingshoek takken en groei

Dikte

Hoe sneller een tak groeit, hoe dikker die kan worden.

Hoogte

Bij **jonge bomen** kunnen de takken bovenaan in de boom sneller groeien dan takken die lager in de boom voorkomen.

Hoe hoger de takken in de jonge boom staan, hoe sneller ze groeien

BASISPRINCIPES OVER SNOEI

De basisprincipes geven een houvast bij het snoeien van takken. Snoeien van bomen houdt in dat je takken wegneemt en daarbij wonden maakt. Een boom zal energie steken in het afgrenzelen en dicht laten groeien van deze wonden. Om de boom, ondanks snoeiwerken, toch in goede conditie te houden, worden er vuistregels van maximumgroottes van wonden en maximale percentages van snoei gehanteerd.

Afgrenzelen van snoeiwonden

Het snoeien van laanbomen vindt met regelmaat plaats, tot het eindbeeld bereikt is. Tussen twee snoeibeurten in moet de boom voldoende kunnen afgrenzelen en voor de vorming van wondweefsel kunnen zorgen. Dit proces verloopt best zo snel mogelijk om aantastingen te voorkomen. Daarom mogen wonden niet te groot zijn.

Vindt de snoei plaats in het groeizeizoen dan gebeurt deze afgrenzeling onmiddellijk. Vindt de snoei plaats als de boom in winterrust is, dan zal de afgrenzeling enkel passief gebeuren. Eens de sapstroom weer op gang komt, zal de boom actief afgrenzelen. De passieve vergrenzeling, die tijdens de winterrust plaatsvindt, biedt minder weerstand tegen infectie. *Zie hoofdstuk snoei in rusttoestand.*

Het afgrenzelen van snoeiwonden vindt plaats in het spintehout, dat is het levend weefsel dat instaat voor de sapstroom. In het kernhout, het niet-levende weefsel, vindt geen afgrenzeling plaats.

Het CODIT-model geeft weer hoe de afgrenzeling plaatsvindt.

Kernhout

Spintehout

Het overgroeien van een snoeiwonde

Een correcte wonde heeft een mooie ringvormige overgroeiing.
Een slechte wonde heeft geen aaneengesloten overgroeiing
en/of een vlak wondoppervlak

Dit zijn voorbeelden van hoe het niet moet

SNOEIMETHODES

Afhankelijk van de levensfase van de boom zijn er verschillende snoeimethodes die elk hun cyclus hebben.

- Snoei bij aanplant
- Begeleidingssnoei
- Achterstallige begeleidingssnoei
- Onderhoudssnoei (volwassen bomen)
- Snoei van oude bomen (veteraanbomen)

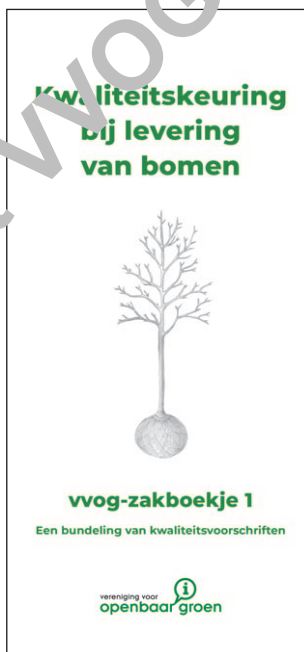
Dit zakboekje behandelt de eerste drie methodes die nodig zijn om de pas aangeplante boom te begeleiden tot net aan de onderhoudssnoei.

Snoei bij aanplant

Bij plantgoed met een goede kwaliteit is er op de kwekerij voor gezorgd dat er geen probleemtakken meer aanwezig zijn.

Snoei bij aanplant is dus niet nodig. Werden tijdens het transport, de opslag of het planten takken beschadigd, dan snoei je die wel weg.

Het VVOG-zakboekje nr. 1: 'Kwaliteitskeuring bij levering van bomen' bevat de kwaliteitsvoorschriften voor Vlaanderen en helpt je bij het keuren van de geleverde bomen.

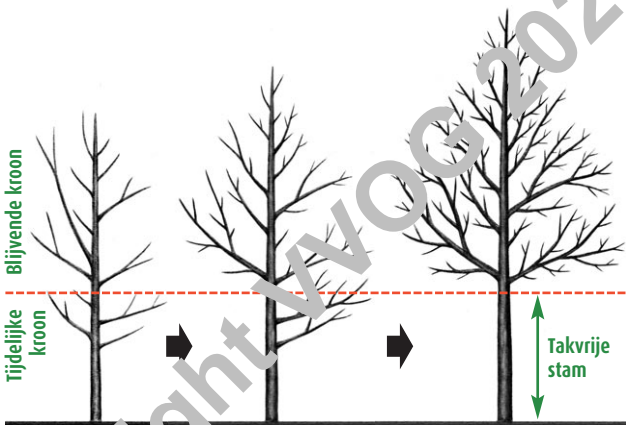

Begeleidingssnoei

De begeleidingssnoei van straatbomen is erop gericht het gewenste eindbeeld te bereiken. Namelijk:

- Het vormen van één dominante stam
- Het bekomen van een takvrije stamhoogte in functie van het verkeer.
- Het opsnoeien van de tijdelijke kroon en het bekomen van een duurzame blijvende kroon

Voorstelling verloop begeleidingssnoei: laatste 2 snoeibeurten

De tijdelijke kroon bevat alle takken die geen deel zullen uitmaken van de blijvende kroon en dus op termijn verwijderd worden. De blijvende kroon zijn alle takken die behoren tot de blijvende kroon en behouden blijven.

Eerst denken, dan doen!

Voor de uitvoering analyseer je altijd eerst de situatie. Bekijk de boom van boven naar onder op zoek naar probleemtakken. Snoei de probleemtakken eerst weg. Pas daarna start je met opkronen.

De takvrije stam wordt stapsgewijs gerealiseerd naarmate de boom zich ontwikkelt.

De uiteindelijke takvrije stamlengte is hoger dan de vrije doorrijhoogte.

In de blijvende kroon mogen vorken of co-dominantie takken voorkomen.

PROBLEMTAKKEN IN DE TIJDELIJKE KROON

Probleemtakken zijn takken die ongewenste situaties kunnen opleveren. Hoe vroeger je ze opmerkt en ingrijpt, hoe vroeger je het probleem voorkomt.

Probleemtakken in de tijdelijke kroon snoei je volledig weg tot aan de stam. Mogelijks kan je niet alle probleemtakken in één snoeibeurt verwijderen en dien je keuzes te maken. Kies eerst in functie van (verkeers)veiligheid en vervolgens volgens prioriteit van de probleemtakken.

De harttak of top in de tijdelijke kroon die zal doorgroeien in de definitieve kroon, verdient grote aandacht.

Merk je tijdens de begeleidingssnoei ook al ernstige probleemtakken op in de onderste delen van de toekomstige blijvende kroon, dan dien je die ook te snoeien.

Wil je een probleemtak wegnemen maar tegelijkertijd het snoeivolume beperkt houden, dan kan het in uitzonderlijke gevallen nodig zijn om een probleemtak slechts gedeeltelijk weg te nemen en het overblijvende deel bij een volgende snoeibeurt volledig weg te nemen. Laat je daarbij leiden door de 20%-regel om te kiezen tussen volledig of gedeeltelijk wegnemen.

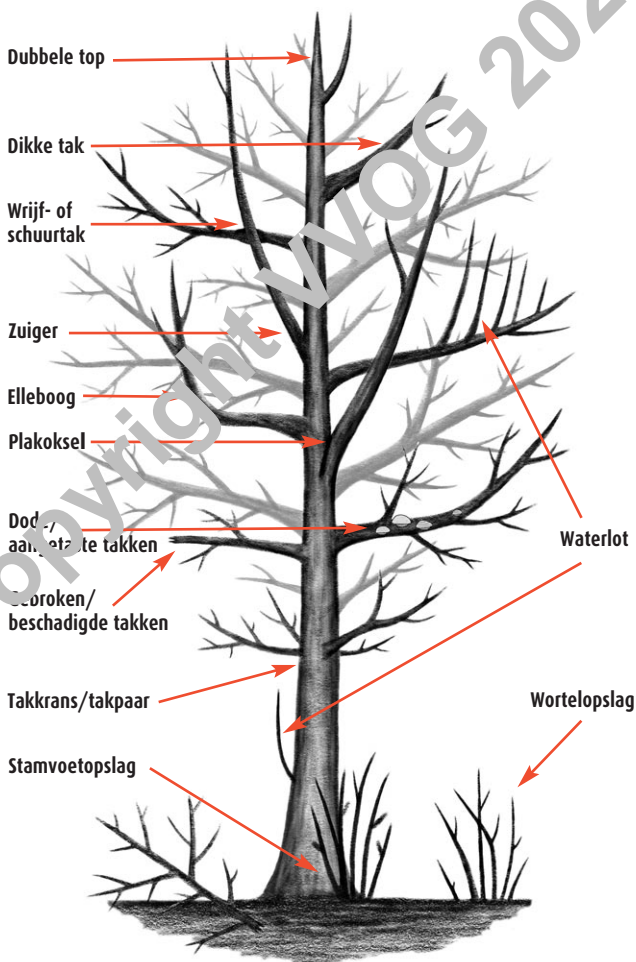
Bij elke snoeibeurt maak je opnieuw de analyse om te bepalen welke takken prioriteit krijgen bij het snoeien. Als je een probleem niet in één snoeibeurt kan oplossen, wil dat niet perse zeggen dat je de overgebleven takken de volgende snoeibeurt als eerste moet wegsnoeien. Welke takken je dan zal snoeien, zal afhangen van je nieuwe analyse bij die volgende snoeibeurt.

Deze takken staan vermeld
in het Standaardbestek 250

Mogelijke probleemtakken

- Dode en aangetaste tak
- Gebroken en beschadigde tak
- Dubbele top
- Zuiger/elleboogtak
- Plakoksel
- Dikke tak
- Takkrans/takpaar
- Wrijf- of schuurtak
- Wortelopslag
- Waterlot
- Onderste tak opsnoeien

Dikke takken

Wat

Takken zijn dikke takken als hun diameter (in centimeter) groter of gelijk aan de boomhoogte (in meter). Bij de snoei ervan veroorzaak je grote wonden. Groeikrachtige takken kunnen zwaar en dik worden en zo de groei van andere takken beperken. Voorkom daarom te dikke takken door tijdige snoei van 'normale' takken en een goede opvolging.

Snoei

Snoei de dikste of groeikrachtigste takken volledig weg. Geef voorrang aan de steil aangehechte takken ten opzichte van de horizontaal aangehechte takken. Steil aangehechte takken zullen een sterkere diktegroei vertonen dan horizontaal aangehechte takken.

Gevolgen

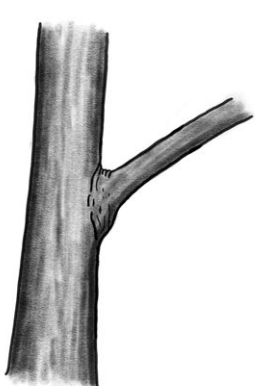
Het veroorzaken van nog grotere snoeiwonden in de toekomst is vermeden. Door dikke takken weg te snoeien bereik je snel het maximale 20% weggenomen bladvolume. In eenzelfde snoeibeurt andere probleemtakken weghalen wordt dan moeilijk. Het gevolg is dus dat je eerder zal moeten terugkomen, dan mogelijks voorzien in de planning, om de overige probleemtakken weg te halen.

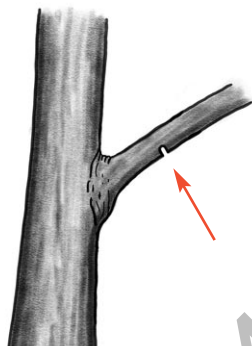
Tak kleiner of gelijk aan 30% van de dikte van de stam

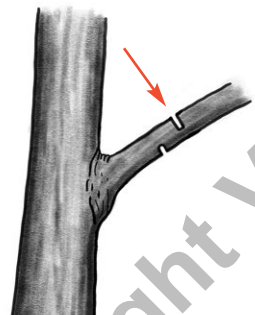
Tak groter dan 30% van de dikte van de stam

1 | de beginsituatie

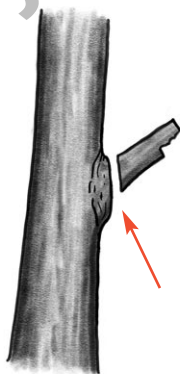
2 | zaag de tak onderaan in met ongeveer $\frac{1}{4}$ - $\frac{1}{3}$ van de dikte van de tak op meer dan 20 cm van de takkraag

3 | zaag naaien bovenaan de tak een tweede snede in, op een handgreep van de eerste zaag, op de weg van de stam.

4 | blijf zagen tot de tak afbreekt

5 | zaag vervolgens de stomp af, net buiten de takkraag.

6 | het eindresultaat + diktegroei stam

Kruisende en schurende takken

Wat

Als takken tegen elkaar wrijven kan dat leiden tot misvormingen en bastschade. Dat zijn de plaatsen waar de kans op infecties groter is.

Kruisende en schurende takken kunnen met elkaar vergroeien en, in sommige gevallen, zelfs plakoksels vormen.

Snoei

Haal één van de takken zo vroeg mogelijk weg, zodat er zo weinig mogelijk misvormingen en bastschade optreedt of geen vergroeiingen of plakoksels kunnen ontwikkelen. Als de beide takken zwaar beschadigd zijn, neem je ze beide weg. Als de beschadigde tak de doorgaande top is en deze hierdoor zware misvorming of schade vertoont, moet je keuzes maken. Beslis of je deze tak kan behouden of dat een andere tak de harttak moet worden.

Heb ook oog voor kruisende en schurende takken in de blijvende kroon en grijp in door de meest beschadigde tak te snoeien, eventueel op stomp of op een goede vertakking.

Gevolgen

Verdere schade aan de takken is vermeden.

Op de plaats van de misvorming of schade kan een verzwakte plaats ontstaan en bijnevelg een verhoogde kans op aantasting. Monitor de boom op aantastingen, in het bijzonder als je snoeide in de blijvende kroon.

Een schurende tak

Kruisende en schurende takken | wondweefsel

ANDERE MOGELIJKE PROBLEMEN

Naast probleemtakken kunnen er ook andere problemen zich voordoen waarop je dient te letten bij het snoeien. Vooral eer je start met snoeien, maak je best een goede visuele analyse van de boom waarbij je op zoek gaat naar die mogelijke problemen.

Zonnebrand

Wat

Bepaalde boomsoorten hebben last van zonnebrand. Zonnebrand doet zich voor als er veel zon op de stam valt waardoor de schors verbrandt. Fel en warm zonlicht is gevaarlijk, zeker als het in combinatie met droogtestress voorkomt. De stam warmt sterk op, met als mogelijke gevolgen: droogtescheuren, loskomen van de schors en een (zwarte) impact op de conditie van de boom. De *Fagus sylvatica* - beuk is een bekend voorbeeld van een zonnebrandgevoelige soort.

Snoei

Schaduw door de kruin en/of de overblijvende takken op de stam beschermen de stam tegen zonnebrand. Zorg er bij het snoeien van een zonnebrandgevoelige soort voor dat er genoeg takken blijven staan die kunnen zorgen voor de beschaduwing.

Bemantelings-snoei kan je toepassen bij een boom waarbij de stam over de volledige lengte takjes heeft. Die takjes beschermen de boom tegen zonnebrand en kan je naarmate de boom groeit, snoeien. Houd bij bemantelings-snoei de takken kort en gedrongen. De dikste en groeikrachtigste takken snoei je weg. Pas als de boom met zijn kroon voldoende schaduw geeft op zijn eigen stam kun je de mantel geleidelijk wegsnoeien.

Gevolgen

Bemantelings-snoei zorgt voor schaduw op de stam waarmee de boom zichzelf beschermt. Als je de stam toch moet vrijzetten waardoor hij in het zonlicht komt te staan, dien je preventief (!) de stam met jute/rietmatten te omwikkelen of ze met een witte klei-mix in te smeren aan de zonnkant.

Zonnebrand

Zonnebrand | Detail

Bemantelingssnoei

Inpakken met jute

Verven met witte klei-mix

SNOEITIJDSTIPPEN

De twee courante snoeiperiodes bij begeleidingssnoei van straatbomen zijn de zomersnoei en de wintersnoei.

Voorjaar

Je snoeit niet in de periode van het uitlopen van de knoppen tot dat de boom in volle blad staat. Je neemt in het voorjaar geen bladvolume weg omdat de boom energie nodig heeft om te groeien. Tijdens het broedseizoen (tussen 15 maart en 15 juli) snoei je geen bomen.

Zomersnoei

De zomersnoei voer je best uit als de bomen in volle blad staan. Gedurende deze periode kan de boom slecht reageren op de snoei door de wonden af te grienden en te overgroeien. De vuistregel is: kan je $<20\%$ van het bladvolume snoeien, dan snoei je best in de zomer.

Najaar

Je snoeit niet in de periode van de herfstverkleuring en bladval tot dat de takken kaal zijn. Je neemt in het najaar geen takken weg omdat de boom dan zijn energievoorraden herpositioneert, namelijk vanuit de bladeren (de kroon) naar gesteltakken, stam en wortels. Als je in de herfst toch snoeit, neem je een deel van de energievoorraad, die nog niet is opgeslagen, weg.

Wintersnoei

Wintersnoei voer je uit als de bomen in rust zijn. Deze periode loopt van na de bladval tot voor het uitlopen van de knoppen. Snoei niet tijdens strenge vorst. Gedurende deze periode grendelt de boom de snoeiwonden niet af, maar er zijn weinig problemen te verwachten bij een correcte wintersnoei. De vuistregel is: moet je $\geq 20\%$ van het bladvolume snoeien, dan snoei je best in de winter.

Aandachtspunten bij snoeitijdstippen

Zonnebrandgevoelige soorten

Zonnebrandgevoelige soorten kunnen zonnebrand krijgen als de schors in direct en sterk zonlicht komt te staan.

• Snoeitijdstip: Winter

In de winter is de impact veel kleiner als de stam plots vrij komt te staan ten opzichte van in de zomer.

Bloedingsgevoelige soorten

Bloeders zijn soorten met een tijdelijke hoge sapdruk. De kans op bloeden situeert zich voornamelijk in de periode vanaf de kortste dag (21/12) tot enkele maanden daarna. Als je snoeit in deze periode kan het sap uit de wonden lopen, wat leidt tot energieverlies. Test of de boom bloedt alvorens de snoeiwerken aan te vatten.

Blijft het bloeden beperkt, dan ondervindt de boom er weinig last van. Omdat er enkel in het spintheet wordt gesnoeid, zal de boom de wonde goed afgrenselen. Als de boom blijft bloeden, gaat de conditie van de boom er op achteruit.

• Snoeitijdstip: Zomer

Snoeien doe je best in de zomer als de bomen in volle blad staan.

• Snoeitijdstip: november-december

Test eerst of de boom bloedt door een tak te snoeien, de snoeiwonden te controleren en dan te beslissen of verder snoeien wel is aangewezen.

Zorg dat de bloedingsgevoelige soorten gekend zijn voor aanvang van de snoeiwerken.

In de VVOG-cursus komen de bloeders aan bod

Schimmelgevoelige soorten

Sommige boomsoorten zijn gevoelig voor bepaalde schimmels die hun weefsels kunnen aantasten.

• Snoeitijdstip: Zomer

Snoei in de zomer, want dan is een boom het best in staat tot afgrenseling. Zo krijgen schimmels minder kans om zich te verspreiden.

Met deze snoeiwijzer II - Begeleidings snoei van straatbomen ben je gewapend om de juiste snoeitechnieken toe te passen in het straatbeeld van je stad of gemeente. Dit zakboekje is een warme oproep om te durven denken, durven doen en daarna ook kritisch de resultaten te evalueren.

Durf denken!

Met de aangepaste tools kan je bepalen op welke wijze en wanneer straatbomen kunnen gesnoeid worden. Denk na over de gegeven omstandigheden en neem beslissingen die leiden tot een 'duurzame' en 'onderhoudsvriendelijke' snoeiwijze.

We passen bomen toe als straatbomen in omstandigheden die afwijken van hun natuurlijke groeiplaatsen. De groenbeheerder stelt een beeld voorop van wat de boom op de specifieke locatie kan en mag worden. Vanaf de aanplant zal men via snoei sturen en begeleiden om de boom zo duurzaam mogelijk te laten groeien in de ruimte die ter beschikking is.

Probleemtakken herkennen, prioritaire snoei en tijdstippen van snoei bepalen en de werken technisch correct uitvoeren, dat is 'begeleidings snoei'. De snoei vindt plaats in de jeugdfase van de boom en is garantie voor zijn goede toekomst. Vergelijk het gerust met opvoeding: officieel en levensbepalend werk!

VVOG schreef deze handleiding: beknopt en visueel, handig en altijd mogelijk om op zak te hebben, de "Snoei-wijzer voor begeleidings snoei van straatbomen". Dit 5de VVOG zakboekje is er voor groenbeheerders die nu professioneel werk willen leveren voor het groenpatrimonium van morgen.

.....
Voor actualisering, bijkomende info kun je terecht op www.vvog.info.

Predikherenrei 1c | 8000 Brugge

T 050 33 21 33 | info@vvog.info | www.vvog.info